

การเผยแพร่ความรู้การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาททางเว็บไซต์

กลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ขอเสนอ

การหมั้น

การหมั้น หรือสัญญาหมั้น เป็นการตกลงกันกับอีกฝ่ายหนึ่งว่าจะสมรสในอนาคต แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จะต้องมีการหมั้นก่อนที่จะทำการสมรสทุกกรณี อาจจะมีการสมรสโดยไม่มีหมั้นเกิดขึ้นก่อนก็ได้ การหมั้นหรือสัญญาหมั้นนั้นแตกต่างจากสัญญาอื่นๆ ตรงที่ไม่สามารถบังคับให้มีการปฏิบัติตามสัญญาได้หรือบังคับให้สมรสกันได้

เงื่อนไขการหมั้น

การหมั้นจะมีผลสมบูรณ์หรือไม่จะต้องพิจารณาเงื่อนไขต่างๆเหล่านี้

๑. เงื่อนไขในเรื่องอายุ

การหมั้นจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ การหมั้นที่ได้ทำขึ้นในขณะที่ชายหญิงคู่หมั้นมีอายุยังไม่ครบสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ แม้ว่าบิดามารดาจะให้ความยินยอมให้ทำการหมั้น การหมั้นนั้นก็ยังมิผลเป็นโมฆะ เสมือนหนึ่งว่าไม่มีการหมั้นเกิดขึ้นเลย ดังนั้น จึงไม่สามารถที่จะฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายใดๆ ต่อกันได้ ถ้าต่อมาไม่มีการสมรสเกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิในการเรียกของหมั้นคืนในฐานะสามีภรรยาได้

อนึ่ง แม้ว่าการหมั้นจะตกเป็นโมฆะ เพราะเหตุที่ชายหญิงคู่หมั้นอายุไม่ถึงสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่กฎหมายก็มีได้ห้ามมิให้ชายหญิงสมรสกันเมื่อมีอายุครบสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ หรืออีกนัยหนึ่งคือชายหญิงสามารถทำการสมรสกันได้แม้ว่าการหมั้นจะตกเป็นโมฆะหากชายหญิงได้ทำถูกต้องในเรื่องการสมรส

๒. เงื่อนไขในเรื่องความยินยอม

การหมั้นหากได้กระทำในขณะที่ชายและหญิงคู่หมั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ การหมั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังต่อไปนี้ มิเช่นนั้นการหมั้นนั้นจะมีผลเป็นโมฆะ ส่วนการหมั้นถ้าได้กระทำในขณะที่ชายหญิงบรรลุนิติภาวะแล้ว ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลใดอีก

(๑) บิดาและมารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา

(๒) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง หรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้

(๓) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม

(๔) ผู้ปกครองในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (๑)(๒) และ (๓) หรือมี แต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง

๓. เงื่อนไขในเรื่องของหมั้น

การหมั้นจะต้องมีการส่งมอบของหมั้นให้แก่หญิงคู่หมั้นเพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรส โดยของหมั้นจะมีมูลค่าเท่าใดก็ได้ก็ได้กฎหมายไม่ได้กำหนดเพียงแต่ให้มีการส่งมอบให้แก่หญิงคู่หมั้นก็เพียงพอ หากไม่มีการให้ของหมั้นแก่หญิงคู่หมั้นแม้ว่าจะมีพิธีหมั้นหรือมีการเจรจาสู่ขอ การหมั้นนั้นกฎหมายกำหนดว่ามีผลไม่สมบูรณ์

ของหมั้น

๑. การหมั้นต้องมีการส่งมอบของหมั้นแก่หญิงคู่หมั้น

การหมั้นจะใช้บังคับได้ต่อเมื่อมีการส่งมอบของหมั้นให้แก่หญิง ถ้าไม่มีการส่งมอบของหมั้น แม้จะมีการหมั้นตามจารีตประเพณี การหมั้นก็ไม่สมบูรณ์ จะฟ้องร้องบังคับคดี ซึ่งของหมั้นนั้นจะมีมูลค่าเท่าใดก็ได้

การฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ หมายความว่า จะฟ้องร้องเรียกให้ฝ่ายชายส่งมอบของหมั้นไม่ได้ หรือจะเรียกค่าทดแทนในกรณีที่มีการผิดสัญญาหมั้นไม่ได้

๒. ของหมั้น ได้แก่ทรัพย์สินที่ ฝ่ายชาย ให้แก่ หญิงคู่หมั้น เพื่อเป็นหลักฐานการหมั้นและประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น

ของหมั้นเมื่อมีการให้แก่หญิงแล้วย่อมตกเป็นสิทธิแก่หญิงทันที นอกจากนี้ของหมั้นนี้ของหมั้นนี้ไม่ถือว่าเป็นสินสมรสด้วย ของหมั้นถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ จะต้องส่งมอบ ให้หญิงทันที ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ จะต้องจดทะเบียนโอนด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๕๒/๒๕๐๖ จำเลยขอหมั้นน้องสาวโจทก์เพื่อ ให้แต่งงานกับบุตร จำเลยแต่จำเลยไม่มีเงิน จึงทำสัญญากู้ให้โจทก์ยืมไว้ ต่อมาบุตรจำเลยไม่ยอมแต่งงานกับน้องสาวโจทก์ โจทก์จึงฟ้องเรียกเงินตามสัญญา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาดังกล่าวนี้ เป็นเพียงสัญญาที่จะให้ทรัพย์สินในวันข้างหน้า ยังไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กันอย่างแท้จริง เจตนาอันแท้จริงของคู่สัญญาก็มิได้มุ่งต่อการให้สัญญาตกเป็นของอีกฝ่ายหนึ่งในสภาพของหมั้น และไม่มี ความประสงค์ให้ตกเป็นสิทธิของหญิงเมื่อได้ทำการสมรสแล้ว ในกรณีเช่นนี้ถือไม่ได้ว่า ได้มีการให้ของหมั้นกันตามกฎหมายแล้วโจทก์จะฟ้องเรียกเงินตามสัญญาไม่ได้ เพราะสัญญากรายนี้ไม่มีหนี้เดิมต่อกัน

ผลของการหมั้น

การหมั้นที่สมบูรณ์ย่อมนำไปสู่การสมรส แต่ในกรณีที่การสมรสไม่เกิดขึ้นไม่ว่าจะด้วยสาเหตุอะไรจะบังคับให้มีการสมรสไม่ได้ ซึ่งกรณีนี้เป็นสิ่งที่สัญญาหมั้นแตกต่างจากสัญญาอื่นๆ ซึ่งสามารถบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาได้ แม้ว่าจะไม่สามารถบังคับให้สมรสได้ แต่ยังมีผลต่อของหมั้นซึ่งฝ่ายชายได้ให้แก่หญิงคู่หมั้นด้วยว่า หญิงนั้นจะต้องคืนของหมั้นให้แก่ชายหรือไม่ ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

ในกรณีที่การสมรสไม่อาจเกิดขึ้นได้อันเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้ หญิงคู่หมั้นต้องคืนของหมั้นให้แก่ฝ่ายชาย

๑. หญิงคู่หมั้นไม่ยอมสมรสโดยไม่มีเหตุอันสมควร (เท่ากับผิดสัญญาหมั้น)
๒. ชายคู่หมั้นบอกเลิกสัญญาหมั้น เพราะมีเหตุสำคัญอันเกิดจากหญิง

แต่ในกรณีดังต่อไปนี้หญิงคู่หมั้นไม่ต้องคืนของหมั้นแก่ฝ่ายชาย (เพราะไม่ได้เกิดจากความผิดของหญิง)

๑. ชายคู่หมั้นผิดสัญญาหมั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร
๒. ชายหรือหญิงคู่หมั้นตายก่อนสมรส
๓. หญิงคู่หมั้นบอกเลิกการหมั้นกรณีมีเหตุสำคัญเกิดจากชายคู่หมั้น
๔. ต่างฝ่ายต่างละเลยไม่นำพาต่อการจดทะเบียน จะถือว่าหญิงคู่หมั้นผิดสัญญาไม่ได้

การผิดสัญญาหมั้น

ถ้าชาย หรือหญิงคู่หมั้นไม่ทำการสมรสกัน โดยปราศจากมูลเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ ถือว่าคู่หมั้นนั้นผิดสัญญาหมั้น ฝ่ายคู่หมั้นที่ผิดสัญญาต้องรับผิดชอบค่าทดแทน

ค่าทดแทนในการผิดสัญญาหมั้นได้แก่

๑. ค่าทดแทนความเสียหายต่อกายของอีกฝ่ายหนึ่ง
๒. ค่าทดแทนความเสียหายต่อชื่อเสียงของอีกฝ่ายหนึ่ง
๓. ค่าทดแทนความเสียหายในการที่ได้ใช้จ่าย หรือ ต้องตกเป็นลูกหนี้เนื่องจากการเตรียมการสมรสโดยสุจริตและตามสมควร

๔. ค่าทดแทนความเสียหายในกรณีที่ได้จัดการทรัพย์สินด้วยความคาดหมายว่าจะได้สมรส

๕. ค่าทดแทนความเสียหายในการที่ได้จัดการด้านต่างๆ เกี่ยวกับ อาชีพ หรือทางทำมาหาได้ ด้วยความคาดหมายว่าจะได้สมรส

กรณีที่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้นให้คืนของหมั้น แก่ฝ่ายชายด้วย

ค่าทดแทนในกรณีเสมือนผิดสัญญาหมั้น

ในกรณีบอกเลิกเพราะคู่หมั้นกระทำชั่วอย่างร้ายแรงซึ่งได้กระทำภายหลังจากการหมั้น

ค่าทดแทนในกรณีที่มีเหตุอื่นใดในทางประเวณีเกิดขึ้นกับหญิงคู่หมั้น

๑. ชายคู่หมั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นซึ่งร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้นโดยรู้ หรือควรรู้ว่าหญิงนั้นได้หมั้นแล้วกับตน ชายคู่หมั้นจะเรียกค่าทดแทนได้ต่อเมื่อได้บอกเลิกสัญญาหมั้น

๒. ชายคู่หมั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นที่ได้ข่มขืน หรือพยายามข่มขืนกระทำชำเรา กับหญิงคู่หมั้น หากชายอื่นได้รู้หรือควรรู้แล้วว่าหญิงนั้นได้หมั้นแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาหมั้น

ความระงับสิ้นแห่งสัญญาหมั้น

๑. ความตายของคู่หมั้น

๒. การเลิกสัญญาหมั้นโดยสมัครใจ

ภายหลังจากการหมั้นคู่หมั้นอาจตกลงเลิกสัญญาหมั้นต่อกันได้โดยตกลงเลิกสัญญาหมั้นด้วยความสมัครใจทั้งสองฝ่าย ซึ่งเมื่อเลิกสัญญาต่อกันแล้วคู่สัญญาแต่ละฝ่ายต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งกลับสู่ฐานะเดิมเหมือนไม่เคยได้ทำการหมั้นต่อกัน โดยฝ่ายหญิงต้องคืนของหมั้นและสินสอดให้แก่ฝ่ายชาย ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น

๓. บอกเลิกสัญญาหมั้นโดยอ้างเหตุตามกฎหมาย

๑. เหตุสำคัญอันเกิดแก่คู่หมั้น (ไม่ถือว่าผิดสัญญาหมั้น)

เหตุสำคัญต้องถึงขนาดที่ชายหรือหญิงไม่สมควรสมรสกับอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งไม่คำนึงว่าจะเกิดจากการกระทำของฝ่ายใด ไม่คำนึงว่าเหตุสำคัญจะเกิดก่อนหรือหลังการหมั้น

๒. เหตุอันเกิดเพราะคู่หมั้นกระทำชั่วอย่างร้ายแรงซึ่งได้กระทำภายหลังจากการหมั้น โดยกฎหมายถือเสมือนว่าเป็นการผิดสัญญาหมั้น

๓. กรณีเหตุอื่นใดในทางประเพณีกับหญิงคู่หมั้น

การเรียกค่าทดแทน ของหมั้นและสินสอดและอายุความ

กรณีคู่หมั้นตาย

ถ้าคู่หมั้นฝ่ายใดตายก่อนสมรส ไม่ถือว่าผิดสัญญาหมั้น ดังนั้น คู่หมั้นอีกฝ่ายไม่มีสิทธิเรียกค่าทดแทน นอกจากนี้หากบุคคลที่ตายนั้นเป็นหญิงคู่หมั้น คู่สัญญาหมั้นฝ่ายชายไม่มีสิทธิเรียกของหมั้น และสินสอดคืน

กรณีผิดสัญญา หรือเสมือนว่าผิดสัญญาหมั้น

การเรียกค่าทดแทนอันเนื่องมาจากการผิดสัญญาหมั้น หรือเสมือนว่าผิดสัญญาหมั้นมีอายุความ ๖ เดือน นับแต่วันผิดสัญญา

อายุความในการที่การเรียกร้องของหมั้นคืนมีอายุความ ๖ เดือนนับแต่วันผิดสัญญา ส่วนการเรียกคืนสินสอดมีอายุความ ๑๐ ปี นับวันผิดสัญญา

กรณีบอกเลิกสัญญาหมั้นโดยสมัครใจ

ในกรณีที่สัญญาหมั้นได้เลิกลงด้วยความสมัครใจของคู่หมั้น แต่ละฝ่ายจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้ โดยหญิงคู่หมั้นต้องคืนของหมั้น ยกเว้นแต่จะได้มีการตกลงเป็นอย่างอื่น โดยอายุความในการเรียกคืนของหมั้น และสินสอดมีอายุความ ๑๐ ปี

กรณีบอกเลิกสัญญาหมั้นโดยกฎหมาย

ในกรณีที่สัญญาหมั้นระงับโดยการบอกเลิกสัญญาหมั้น อายุความในการเรียกค่าทดแทนมีอายุความ ๖ เดือนนับแต่วันรู้เหตุแห่งการบอกเลิก แต่อย่างไรแล้วต้องไม่เกิน ๕ ปีนับแต่วันเกิดเหตุ

ในกรณีที่การบอกเลิกสัญญาหมั้นเกิดจากเหตุสำคัญอันเกิดจากหญิงคู่หมั้น อายุความในการเรียกคืนของหมั้นมีอายุความ ๖ เดือนนับแต่วันเลิกสัญญา และการเรียกคืนสินสอดมีอายุความ ๑๐ ปี นับวันเลิกสัญญา

ขอขอบคุณที่มาจาก : มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว

จัดทำโดย: ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนครราชสีมา

โทร. ๐-๗๓๕๑-๕๐๖๗ ต่อ ๑๑๑